

Introduktion – baggrund og tradition

Den 29. september er det *Mikkelsdag*, helligdag for ærkeenglen Mikael. Ved helligdagsreformen i 1770 – hvor man blandt andet lagde en række bods- og bededage sammen til Store Bededag (tredje søndag efter påske) – blev også denne dag afskaffet som helligdag. Dens betydning blev imidlertid holdt ved lige derved, at den var skiftedag – altså en af de få dage i årets løb, hvor man måtte skifte tjenesteplass. Af naturlige grunde er den senere blevet koblet sammen med takkefesten for udbyttet og fejringen af, at høsten var i hus – så der blev holdt mange gilder på mikkelsdag, der i øvrigt også lå tæt på efterårsjævndøgn, der markerede overgangen fra sommer- til vinterhalvåret.

Men i virkeligheden handler dagen om noget helt andet – som helligdag for ærkeenglen Mikael er det snarere englenes dag. Ordet engel betyder budbringer og englene opfattes i bibelsk sammenhæng oftest som budbringere mellem Gud og mennesker; mest kendt er fortællingen om Gabriel, der fortælle Maria, at hun skal føde en søn, som hun skal give navnet Jesus (Luk 1,26-38). Og navnet Mikael betyder 'hvem er som Gud?'.
Derfor kan dagen anvendes til at fokusere på, hvordan bibelens beretninger om engle vil fortælle menneskene, at Gud vil have med dem at gøre – og at han vil dem noget godt. Ærkeenglen Mikael er nærmest en slags skytsengel for israelitterne i Det Gamle Testamente (Dan 12,1-3), mens han i slutningen af Det Nye Testamente (Åb 12,7-9) går i krig mod Satan og styrter ham til jorden og for (måske) til sidst at binde ham i tusind år

og gøre en ende på hans magt (Åb 20,1-10).

Først og fremmest er engle imidlertid dem, der bringer bud på Guds vegne – og derved står de per definition i skyggen af det, de bringer budskab om. Derudover kan de være beskyttere for mennesker og udføre Guds vilje – eksempelvis, da de beskytter Edens Have efter Adam og Eva er drevet ud (Gen 3,24). Endelig er de ofte i nærheden ved de store begivenheder i Jesu liv – som vidner eller hjælpere: de udgør den himmelske hærskare julenat (Luk 2,8-14) og vælter stenen fra den tomme grav påskemorgen (Matt 28,1-7).

Endelig må man ikke glemme, at engle i bibelsk forstand ikke skal opfattes som de små, buttede væsner, vi især kender fra barokkens kirkekunst – det er kraftfulde og grænseoverskridende åndsvæsener.

I middelalderen forestillede man sig, at Mikael færgede de døde over floden og hen til Gud – den tanke kendes fra sangen *Michael, Row the Boat Ashore*. Desuden var han den, der stod for 'sjælevejningen' – et motiv, der kendes fra kalkmalerier – og om nødvendigt lagde en finger på sjælens vægtskål, så syndens ikke vejede tungest med det resultat, at det gik ad helvede til.

Mikkelsdag kaldtes på reformationstiden og i årene fremover 'alle engles dag' – en titel, som den godt kunne få igen, hvis man (gen)indfører i den kirkelige kalender.

Bibeltekster

En række bibeltekster fortæller om engle eller gengiver de situationer, hvor de griber ind i handlingen på den ene eller anden måde

- 1 Mos 3,24
- 1 Mos 19,1-28
- 2 Mos 32,34
- 4 Mos 22,20-35
- Sl 91,9-13
- Dan 12,1
- Matt 1,20
- Matt 2,13-23
- Matt 4,11
- Matt 18,10
- Matt 28,1-7
- Luk 1,26-38
- Luk 2,8-14
- Joh 5,1-15
- Åb 1,20; 2,1a.8a.12a.18a; 3,1a.7a.14a
- Åb 12,7-9
- Åb 20,1-10

Traditionsstof

På reformationstiden kaldtes den 'alle engles dag'

Nær efterårsjævn døgn

Oprindeligt fejret som høsthelligdag

Mikael

- Ifølge Johannes' Åbenbaring Guds vigtigste hjælper i kampen mod Djævelen
- Livets kamp - kræfter fra den guddommelige verden

Engle

- Kraftfulde, grænseoverskridende åndsvæsener
- 'Skytsengle'

Tre engle: Rafael, Gabriel og Mikael (festdag for de tre ærkeengle)

- Det bedste og det værste
 - o G: fortælle Maria at føde Jesus - advare inden barnemordet
 - o R: piske i vandet i Betesda Dam - trøste Jesus i Getsemane
 - o M: vælte stenen fra graven - vogte paradiset have

Alle bibelske fortællinger med engle

Salmer og sange

Fra *Den Danske Salmebog*

- 1: Guds menighed, syng
- 71: Nu kom der bud fra englekor
- 99: Velkommen igen, Guds engle små
- 121: Dejlig er jorden
- 408: Nu ringer alle klokker mod sky
- 674: Sov sødt, barnlille
- 747: Lysets engel går med glans
- 759: Nu hviler mark og enge (v.6)
- 773: Bliv hos os, når dagen hælder
- 789: Nu lukker sig mit øje 789

Fra *100 salmer*

- 821: Se min engel
- 826: Guds nåde er en vintergæk

Fra *Kirkesangbogen*

- 799: Fald, min engel
- 845: Syng for mig, min engel
- 873: Natteengel

Fra *Højskolesangbogen*

- 78: Hulde engel, du min barndoms ven

Korsatser

Ligestemmet kor

- Angelus ad Virginem (Rutter, Oxford - SSA)
- Engle de har vinger på (Katekis-Musen, Dansk Sang) - unis.+bec.
- Esajas den profet (Luther, Niels Jes persøns Graduale, Dan Fog forlag - unis.)
- Jeg går med engle, hvor jeg går (Korte svar, FRIK) - unis.+klav.
- Når jeg strejfer rundt i gader (Børnekor i kirken, Dansk Sang) - SS+bec.
- Sådan går det til (Englefjer i hatten, Dansk Sang) - SS+klav.

Blandet kor

- Jubilemus (Chorus 1, Edition Egtved) - SAB+inst.

- Zum Sanctus (Schubert, Deutsche Messe) – SATB
- The Cherubic Hymn (S. Rachmaninov; Epiphany to All Saints, Oxford) - SSAATTBB

Fysiske rammer

Det høje rum - det vertikale

Samarbejdspartnere

Harpe

Andre kunstneriske udtryk

Litteratur og digte

- 'Englen' (H.C. Andersen)
- 'Michael row the boat ashore' (Spiritual)